

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701

Aan:

Zie verzendlijst

2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 69 67

Telefax 070 - 3 18 79 51

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

D. 59 6002613

08 oktober 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen ontwikkelingen
(nr 59/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

V.d.

nr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]
VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. Disg 6002613

d.d. 08 oktober 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED], d.t.v. HPMV

DCBC, t.a.v. H-Dienstploeg (als hard copy & op schijf)

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden
[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

59/96

(Afgesloten 081200 OKT 1996)

Conclusie/voorzicht

In Bosnië-Herzegovina is sprake van een bestuurlijke impasse op centraal niveau, die van voordeel kan blijken voor de "entiteiten". Er zijn nieuwe aanwijzingen voor een belangengemeenschap tussen Bosnische Serviërs en Kroaten. Beide feiten kunnen de centrifugale tendensen in het land versterken.

Er zijn nieuwe aanwijzingen voor niet aan "Equip & Train" gerelateerde wapenleveranties aan de Bosnische Moslims. Daardoor kunnen de wapenbeheersingsbepalingen van "Dayton" onder druk komen.

Waarschijnlijk zullen in Joegoslavië de Socialisten van de Servische president Milosevic (in samenwerking met andere linkse groeperingen) de Federale verkiezingen van november a.s. winnen en daarmee de basis leggen voor een latere verkiezing van Milosevic tot Joegoslavisch president.

Er zijn aanwijzingen dat een deel van de etnisch-Albanese bevolking in Kosovo het verzet tegen de Servische overheersing wil intensiveren.

Bosnië-Herzegovina

Joegoslavië erkent Bosnië-Herzegovina

De presidenten van Servië en Bosnië-Herzegovina, Milosevic en Izetbegovic, hebben elkaar op 3 oktober in Parijs ontmoet. Daarbij zijn zij overeengekomen dat beide staten elkaar diplomatiek zullen erkennen en ambassadeurs zullen uitwisselen. Naar verluidt zou Bosnië-Herzegovina het buurland hebben erkend als de enige rechtsopvolger van de voormalige Joegoslavische Federatie. Deze wederzijdse erkenning vormt een uitvloeisel van het (onder meer) door beide presidenten ondertekende verdrag van Dayton. Eén van de meest opvallende aspecten van deze erkenning is echter het feit dat Milosevic daarmee formeel afstand neemt van de aspiraties van de Bosnische Serviërs naar aansluiting bij Joegoslavië. Voor hem zullen het verlangen zich vredelievend voor te doen en daarmee de volledige normalisering van de Joegoslavische internationale betrekkingen dichterbij te brengen, alsmede zijn rivaliteit met de Bosnisch-Servische politieke leiding, daarbij een grote rol hebben gespeeld.

Indien de melding dat Bosnië-Herzegovina Joegoslavië erkent als enige rechtsopvolger van de "oude" Federatie juist is, dan vormt dit een uiterst belangrijk diplomatiek succes voor Milosevic. Servië en Montenegro hanteren het uitgangspunt dat de overige deelrepublieken van de Federatie zijn afgescheiden; daarom achten zij zich alleen gerechtigd tot beschikking over de tegoeden en bezittingen van die Federatie. De overige deelrepublieken, daarin gesterkt door een arbitrage-uitspraak van de EU, stellen echter dat de Federatie uiteen is gevallen en dat alle voormalige deelstaten derhalve deelgerechtigd zijn. Indien Bosnië-Herzegovina inderdaad tot een andere visie is overgehaald, zou dit inhouden dat drie van de zes deelstaten nu de visie van Milosevic delen. Overigens moet worden onderstreept dat het een persoonlijke toezegging van Izetbegovic betreft. Deze heeft in het verleden vaker toezeggingen gedaan die vervolgens door de Bosnische staatsinstellingen (presidium, parlement) zijn teruggedraaid omdat zij niet in de Bosnische politieke doelstellingen pasten.

Serviërs boycotten zitting presidium en parlement

De Bosnisch-Servische afgevaardigde in het nieuwgekozen Bosnische presidium, Krajisnik, heeft de eerste officiële zitting van dit presidium niet bijgewoond. Ook hebben de Serviërs die in het gezamenlijk-Bosnische parlement zijn gekozen, de eerste zitting daarvan geboycot. Als reden werd onder meer genoemd het feit dat Izetbegovic bij zijn ontmoeting met Milosevic zelfstandig buitenlandse politiek heeft bedreven en daarmee in

[REDACTED]

de rechten van het presidium is getreden. Ook werd aangevoerd dat de Serviërs vreesden voor hun veiligheid.

In strikt formele zin is de beschuldiging van Krajisnik juist, al is twijfelachtig of het presidium formeel reeds geïnstalleerd is. De Servische opstelling lijkt echter in de praktijk deel uit te maken van een streven de gezamenlijk-Bosnische instellingen vleugellam te maken in de hoop de autonomie en, in een later stadium, onafhankelijkheid van de Bosnisch-Servische Republiek (RS) te bevorderen. Ook het eerder geuite dreigement de Moslims die in het parlement van de RS zijn gekozen, de toegang te weigeren, lijken in die richting te wijzen. Argumenten ter rechtvaardiging van dit streven zullen moeiteloos gevonden kunnen worden. Zo zal de recente uitspraak van Izetbegovic, dat de schuldigen aan volkerenmoord hun gerechte straf niet zullen ontlopen, zonder twijfel worden gepresenteerd als een indicatie dat de Bosnische president niet bereid is constructief met de Serviërs samen te werken. Vooralsnog moet er van worden uitgegaan dat de Bosnische Serviërs hopen op centraal niveau een machtsvacuüm in stand te houden ten gunste van de autoriteiten in de RS.

Speculaties over Bosnische regeringsvorming

In de Bosnisch-Servische pers wordt gespeculeerd over de benoeming van een nieuwe algemeen-Bosnische premier en parlementsvoorzitter. Volgens de betreffende artikelen zouden beide functies respectievelijk aan een Serviër en een Kroaat moeten worden toegewezen. Daarbij wordt als belangrijkste argument gebruikt dat het presidium wordt voorgezeten door een Moslim. De genoemde persspeculaties zijn vermeldenswaard omdat zij de belangengemeenschap tussen Bosnische Serviërs en Kroaten onderstrepen. Gezien het streven van beide bevolkingsgroepen naar een maximum aan autonomie voor de door hen gedomineerde gebieden, zo niet afscheiding van Bosnië-Herzegovina, zou de benoeming van Servische of Kroatische functionarissen in de gezamenlijk-Bosnische instellingen in de praktijk veelal bijdragen aan de centrifugale tendensen. Indien echter alle topfuncties aan Moslims zouden worden toegewezen, zou dit voor de andere inwoners van Bosnië-Herzegovina de vrees voor een ondergeschikte positie, en derhalve hun streven naar afscheiding, versterken.

Divjak roept Serviërs op politiek actief te worden

Een voormalig plv Chef Staf van de Bosnische strijdkrachten (ABiH), Divjak, heeft onlangs een interview gegeven aan het gezaghebbende Bosnisch dagblad "Oslobodenje". Daarin heeft hij de Serviërs in de Moslim/Kroatische Federatie (MKF) opgeroepen zich politiek te organiseren en deel te gaan nemen aan het politieke leven in de MKF. Hij stelde dat de Serviërs 10%-15% van de bevolking van de Federatie uitmaken, maar op de kandidatenlijst van de afgelopen verkiezingen slechts 1% van de kandidaten vormden. Divjak is één van de Serviërs die sinds het begin van de Bosnische burgeroorlog het Bosnische regeringsgezag is blijven erkennen. Zijn positie als plv CGS werd vaak als illustratie gebruikt voor de bewering van de Bosnische autoriteiten dat zij de vertegenwoordigers van alle drie de vooroorlogse bevolkingsgroepen zijn, en dat Serviërs ook onder Bosnisch gezag carrièrekansen hebben. Divjak heeft echter eerder dit jaar zijn functie moeten opgeven, vermoedelijk als gevolg van de geleidelijke islamisering van de ABiH. Kennelijk weerhoudt dat hem er niet van een pleitbezorger te blijven voor een multi-etnisch Bosnië-Herzegovina.

De meeste "loyale" Serviërs in de Federatie worden vertegenwoordigd door de "Servische Burgerraad (SGV)". Deze heeft de afgelopen maanden pogingen gedaan een dialoog op gang te brengen tussen haarzelf en de autoriteiten van de Bosnisch-Servische Republiek (RS). Om die reden heeft zij besloten niet deel te nemen aan de verkiezingen van september jl. Het feit dat Divjak zijn uitspraken in "Oslobodenje" heeft gedaan, wijst erop dat zijn pleidooi wordt gesteund door de Bosnische regering. Daarmee hoopt zij kennelijk de Serviërs in de MKF te stimuleren actief aan het politieke leven deel te nemen. Mogelijk wil zij daarmee haar positie in de onderhandelingen met de RS versterken. Ook is denkbaar dat zij haar opstelling wil contrasteren met die van de RS, die onlangs had aangekondigd de Moslims die een zetel hebben verworven in het parlement van de RS, niet tot dat lichaam toe te zullen laten.

Topfunctionaris geheime dienst vermoord

"Oslobodenje" heeft vorige week melding gemaakt van de moord op plv voorzitter Ugljen van het "Agentschap voor Informatie en Documentatie" (AID), een vorig jaar opgerichte Bosnische inlichtingendienst. In het betreffende artikel werd het vermoeden geuit dat de verantwoordelijken moeten worden gezocht in de kringen van het Bosnische ministerie van Binnenlandse Zaken. De AID is vorig jaar opgericht als onafhankelijke inlichtingendienst. In de praktijk heeft zij nauwe betrekkingen met Izetbegovic en de top van

[REDACTED]

diens partij SDA. Er zijn aanwijzingen dat de AID een rol speelt bij de geleidelijke islamisering van de Bosnische samenleving. Er waren de afgelopen maanden herhaaldelijk geruchten van wrijvingen tussen de AID en de "reguliere" Bosnische inlichtingendienst, die ressorteert onder het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het commentaar van "Oslobodenje" wijst erop dat de moord op Ugljen verband houdt met die wrijvingen.

Wapenleveranties aan Bosnische strijdkrachten

Er zijn aanwijzingen dat de Verenigde Arabische Emiraten artillerie willen schenken aan de ABiH. Deze schenking zou los staan van het "Equip & Train"-programma (E&T). Ook andere Golfstaten zouden dergelijke leveranties overwegen. Deze melding vormt een nieuwe indicatie dat er naast E&T ook andere wapenleverantie-programma's aan de ABiH bestaan. Vele Arabische en/of islamitische landen sympathiseren met de Bosnische Moslims, maar wilden niet openlijk inschrijven op E&T omdat dit programma in hun perceptie te zeer door Amerikaanse belangen wordt gedomineerd. Er is derhalve geen reden om aan te nemen dat de ABiH uitsluitend de beschikking zullen krijgen over de in dat programma genoemde aantallen wapens.

Overigens blijft de Bosnische regering gebonden aan de in "Dayton" genoemde plafonds en andere wapenreductie-maatregelen. Op grond van de laatst bekende gegevens zou zij in vrijwel alle categorieën nog nieuwe wapens mogen aanschaffen, maar is het plafond voor artillerie reeds bereikt en naar alle waarschijnlijkheid overschreden. Gezien het belang dat artillerie heeft gehad in de Bosnische burgeroorlog, en gelet op het feit dat de Moslims rekening houden met een opleving van de gevechten, ligt het voor de hand dat zij hopen zich in deze categorie aanzienlijk te versterken. Conflicten met IFOR, die moet toezien op de naleving van "Dayton", zijn dan niet uit te sluiten.

Kroatië

Granic zinspeelt op overeenkomst Prevlaka

De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft gesteld te verwachten dat zijn land op korte termijn een overeenkomst zal sluiten met het buurland Joegoslavië over de toekomst van het schiereiland Prevlaka. Granic stelde dat die overeenkomst geen grenswijzigingen zou inhouden, maar dat Kroatië het recht van Montenegro op een ongehinderde toegang tot de Baai van Kotor erkent. Een overeenkomst aangaande Prevlaka was reeds voorzien in het verdrag dat beide staten vorige maand hebben gesloten aangaande wederzijdse straatkundige erkenning. Daarin waren echter geen details opgenomen over het grensverloop tussen beide staten. Opvallend was dat de Joegoslavische zeestrijdkrachten sinds het afsluiten van dit verdrag hun activiteiten in de regio hebben opgevoerd en daarbij de territoriale wateren waarop Kroatië in een eerder stadium aanspraak had gemaakt, herhaaldelijk hebben doorkruist. De uitspraak van Granic lijkt erop te wijzen dat Kroatië vasthoudt aan het vasteland van Prevlaka, en mogelijk ook op het eilandje (Mamula) waarop de aanspraken op de uitgebreide territoriale wateren berusten, maar dat een modus vivendi voor het gebruik van die wateren tot de mogelijkheden behoort. Indien zo'n regeling voor Joegoslavië aanvaardbaar zou blijken, zal dit een nieuwe positieve impuls voor de onderlinge betrekkingen betekenen.

Joegoslavië

Joegoslavisch links bundelt krachten

In de Joegoslavische pers is gemeld dat het "Joegoslavisch Links" (JUL), een coalitie van communistisch georiënteerde groeperingen waarin een hoofdrol wordt gespeeld door de echtgenote van president Milosevic, een uitnodiging heeft aanvaard van de Servische regeringspartij SPS voor samenwerking bij de Federale parlamentsverkiezingen die op 3 november a.s. moeten worden gehouden. Hoewel JUL nog niet eerder als blok aan verkiezingen heeft deelgenomen, speelt de groepering toch een belangrijke rol in de Joegoslavische politiek. Zij wordt gedomineerd door (voormalige) communisten en officieren uit het vroegere Joegoslavische Volksleger en schrijft het streven naar herstel van een zeker samenwerkingsverband tussen voormalige Joegoslavische deelstaten op socialistische grondslag hoog in haar vaandel. Tegenstanders van Milosevic, die naast president van Servië ook leider van de SPS is, hebben hem ervan beschuldigd in de praktijk geen afstand te hebben genomen van zijn vroegere communistische doelstellingen en in dat kader verdere toenadering te zoeken tot JUL. Het feit dat bij de jongste kabinetswijziging enkele JUL-sympatisanten in de Servische regering zijn opgenomen, leek al in die richting te wijzen. De aankondiging van nauwere samenwerking tussen JUL en de SPS zal deze beschuldigingen zeker nieuw leven inblazen. Gezien de

[REDACTED]

dominante positie die de SPS inneemt in het Joegoslavische maatschappelijke leven ligt een overwinning voor de nieuwe coalitie zeer voor de hand.

Avramovic zal oppositie leiden

De voormalige gouverneur van de Joegoslavische Nationale Bank, Avramovic, heeft aangekondigd dat hij op 3 november zal optreden als lijsttrekker voor de een aantal oppositie-partijen. Van dit samenwerkingsverband maken onder meer deel uit de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO), de Democratische Partij (DS) en de Democratische Partij van Servië (DSS), de belangrijkste "democratische" oppositie-partijen. Avramovic verklaarde dat hij, indien hij de verkiezingen zou winnen, ofwel het premiersambt zal overnemen, ofwel opnieuw zijn functie als gouverneur van de Nationale Bank zou aannemen. In ieder geval zou zijn beleid zijn gericht op snelle economische groei door sanering van de overheidsfinanciën, op democratisering van het politieke leven en op volledig vrije meningsuiting.

Avramovic was eerder dit jaar van zijn functie als bankgouverneur ontheven na een conflict met de Servische regering (lees: Milosevic), die de industriële groei wilde stimuleren door de uitgifte van nieuw geld. Avramovic waarschuwde ervoor dat dit zou kunnen leiden tot nieuwe hyperinflatie. Overigens is van dit laatste tot op heden geen sprake. Uit zijn uitspraken blijkt dat Avramovic zich sterk wil maken voor democratisering van het politieke leven en een marktsysteem. Daardoor zal hij naar verwachting opnieuw in botsing komen met Milosevic. Dat er tussen beide personen sprake is van rivaliteit, blijkt onder meer uit het feit dat Avramovic wordt genoemd als mogelijk directeur van de onlangs opgerichte Bosnisch-Servische nationale bank. Kennelijk hoopt de Joegoslavische oppositie met een algemeen bekend persoon als lijsttrekker de Joegoslavische kiezers te stimuleren hun stem niet op de socialisten uit te brengen. In de praktijk lijken laatstgenoemden een dermate grote controle op de overheid en de media te hebben, dat de verkiezingsoverwinning hen, in samenwerking met JUL, nauwelijks kan ontgaan.

Een dergelijke overwinning kan voor Milosevic van kardinaal belang zijn. Zijn tweede, en volgens de huidige Servische Grondwet laatst toegestane, ambtstermijn als Servisch president loopt volgend jaar af. Er zijn sterke indicaties dat Milosevic hoopt vervolgens president van Joegoslavië te worden. Momenteel heeft deze functionaris echter slechts ceremoniële bevoegdheden. Om de functie werkelijke inhoud te geven, dient de Socialistische Partij de Federale Grondwet te veranderen. Daarvoor heeft zij een 2/3 meerderheid in het Federale Parlement nodig. Een goed resultaat van de verkiezingen voor Avramovic kan deze doelstelling in gevaar brengen.

Aanslag op kazerne in Kosovo

Vorige week is in Vucitrah, ten noordwesten van de hoofdstad Pristina van de voormalig autonome provincie Kosovo, een aanslag gepleegd op een kazerne van de Joegoslavische Strijdkrachten (VJ). De explosieven veroorzaakten aanzienlijke materiële, maar geen persoonlijke schade. In dezelfde nacht werden ook twee politie-gebouwen onder vuur genomen. De aanslag is opgeëist door een etnisch-Albanese groepering die strijdt voor de "bevrijding" van Kosovo. Er is sinds enkele maanden sprake van aanslagen op Servische veiligheidsdiensten in Kosovo. Deze houden verband met de onvrede onder delen van de etnisch-Albanese meerderheid in Kosovo met het feit dat zij door de Serviërs onderdrukt worden. Het gemelde incident vormt echter de eerste maal dat een instelling van de VJ als doelwit is genomen. Dit wijst erop dat het Albanese verzet tegen de Servische overheersing zich verhardt.

Vorige maand is, zoals reeds eerder gemeld, onverwacht een akkoord gesloten tussen Milosevic en de leider van de belangrijkste etnisch-Albanese partij LDK, Rugova, over verbetering van de onderwijssituatie in Kosovo. Dit vormde de eerste indicatie dat tussen beide partijen een dialoog werd gevoerd over verbetering van de leefomstandigheden in Kosovo. Voor Milosevic was dat een poging om tegemoet te komen aan de internationale aandacht voor Kosovo, die de normalisering van de Joegoslavische internationale betrekkingen bedreigde. Dat Rugova, die tot op dat moment een lijdelijk verzet tegen de Servische overheersing had gevoerd, tot een dergelijke dialoog bereid was, houdt verband met het feit dat zijn achterban ongeduld begon te vertonen met het feit dat zijn beleid nauwelijks resultaat had. Sommigen bepleitten in dat kader een dialoog met de Serviërs; anderen gaven de voorkeur aan intensivering van het verzet. De aanslag op de VJ is kennelijk uitgevoerd door voorstanders van laatstgenoemde stroming. Deze kan de dialoog met het Servische bewind en de poging tot stabilisering van Kosovo doorkruisen en tot een verharding van de wederzijdse standpunten leiden.